

PSYCHIATRISCHE EN GGZ VERPLEEGKUNDE IN TIJDEN VAN HERSTEL: *MET HART EN ZIEL SAMEN WERKEN AAN ZELF- HERSTEL*

Kathleen
Marijke
Eddy Deproost

Universitair Centrum voor
Verpleegkunde en Vroedkunde

**KLINIEK
SINT-JOZEF**

CENTRUM VOOR PSYCHIATRIE
EN PSYCHOTHERAPIE PITTEM
GERAAKT DOOR MENSEN

UITDAGING

- **Vermaatschappelijke ggz**

- **Herstelvisie: radicale humanisering**

(Amering & Schmolte, 2009; Hendriksen-Favier (Trimbos), 2009; Leamy e.a., 2011; Pilgrim & McCranie,2013; Repper &Perkins, 2003; Rethink, 2009 en 2012; Slade, 2009; Weinstein, 2010; West London Mental Health NHS, 2009)

- Herstel is **van en door** de persoon met een kwetsbaarheid,

herstelondersteunende vpk: coach en therapeutische rol

- Herstel is **geen** nieuwe therapeutische of rehabiliterende benadering of methodiek

herstel is in eerste plaats een **visie** op personen met een kwetsbaarheid en hun veranderingsproces, een kernset van **waarden** die de hele GGZ zorg (dienen te) bepalen, kleuren op een radicale manier, ondersteund met diverse herstelgerichte methodieken (zelfmanagement)

H volwaardig persoon en burger

persoonlijk auteurschap (regie)
over eigen leven

E betekenisgeving, zingeving, keuze
betekenisvol en waardevol leven

R sterktes, krachten, talenten
responsabilisering

S hoop
positieve identiteit en positieve
relaties

T persoonlijke groei

E ervaringsdeskundigheid
patiëntenparticipatie

L

Belevingsgericht
betekeniszoekend
zingevend

opbouwende relaties

peer relaties
professionele relatie

empowerment
krachtgericht

gedeelde besluitvorming

positive risk management

zelf management

inzet ervaringsdeskundigheid
patiëntenparticipatie
(zorg en beleid)

tijdsbesteding, werk

klinisch herstel

persoonlijk herstel

maatschappelijk herstel

en sociale inclusie

UITDAGING

- **En de psychiatrische verpleegkunde – toekomst?**
 - Grootste beroepsgroep
 - Meeste tijd bij patiënten – veel kansen voor betekenisvolle impact

PERSPECTIEF ZORGGEBRUIKERS

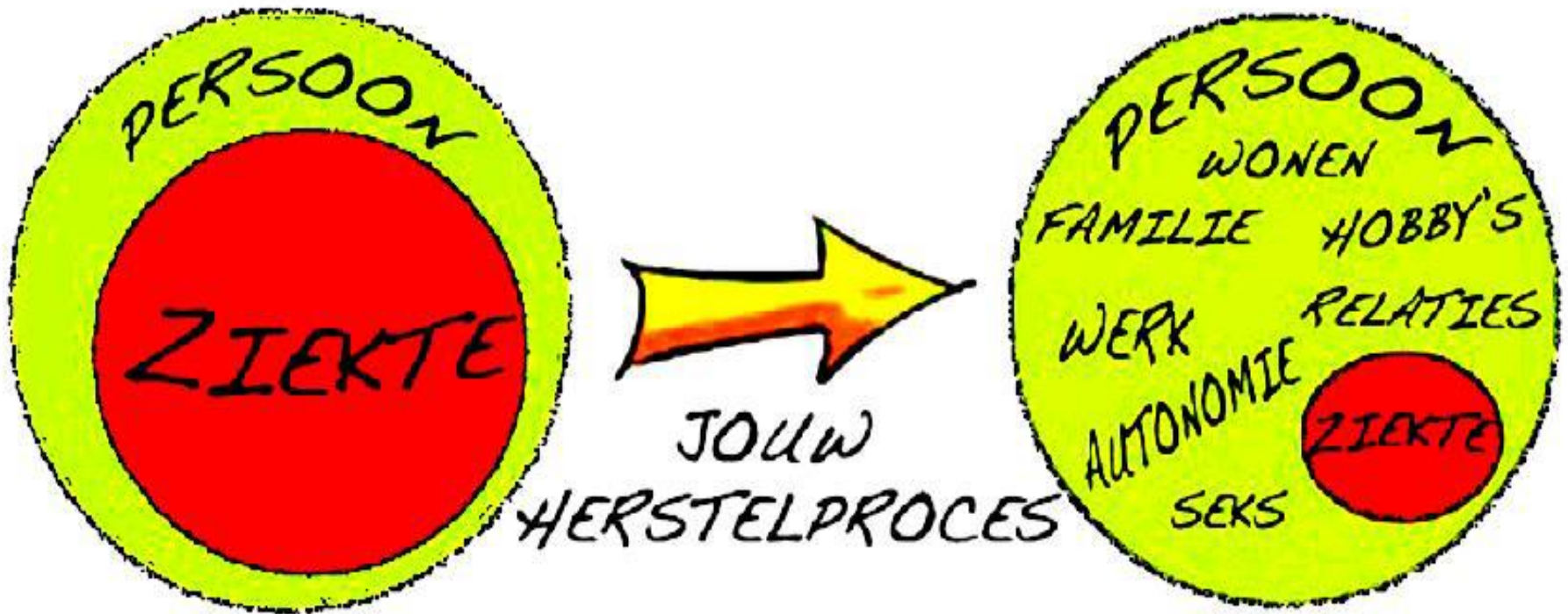
- **Ervaringswerkers / ervaringsdeskundigen**
ervaringen in enkele verschillende anoniem gehouden ziekenhuizen
 - Kathleen: voorstelling
 - Marijke : voorstelling
- **Gelijkaardig als in onderzoek ervaring / perceptie patiënten**
 - Verkennende focusgesprekken en toetsingsbijeenkomst (met o.a. mensen uit verschillende groepen ervaringswerkers), masterproeven
 - Bv. Moyle (2003), Schröder e.a. (2005), Coatsworth-Puspoky (2006), Shatell e.a. (2008), Pitkänen e.a. (2008), Dziopa (2009), Thibeault e.a. (2010), Hawamdeh e.a. (2013), McAndrew e.a. (2014), Gunasekara e.a. (2014), Matthys (masterproef 2014)
- **Een aanzet: 6 speerpunten**
 - Persoons- en belevingsgerichte VPK
 - Herstelgerichte (therapeutische) verpleegkundige relatie
 - Herdefiniëring verantwoordelijkheid
 - Positief klinisch veiligheidsmanagement
 - Ervaringsdeskundigheid “patiënten” en familie
 - Empowerment verpleegkundigen

PERSOONSGERICHT

Walravens en den Hollander

Medisch defect-denken

Herstelvisie

PERSOONS- EN BELEVINGSGERICHT

- Recovery is a ***deeply personal, unique process*** of changing one's attitudes, values, feelings, goals, skills and roles ...the development of **new meaning and purpose in one's life** ...(Anthony)
- Recovery is rediscovering ***meaning and purpose*** after a series of catastrophic events which mental illness is. It is a process, a way of life, an attitude, and a ***way of approaching the day's challenges*** (Deegan)

"A journey of the heart" (Deegan)

PERSOONSGERICHT EN BELEVINGSGERICHT

Persoonsgericht: versterken en uitdieping van een traditie

Verpleegkundige definitie ANA en RCN: focus op

“menselijke reacties / menselijk zijn bij ziekte en gezondheidsproblemen”

totale persoon met zijn/haar menselijke levensproblemen én mogelijkheden en krachten *in context van dagelijks leven*

en met de gevolgen van de kwetsbaarheid en krachten op het vlak van de dagelijkse activiteiten en sociale rollen (adl, huishouden, werk, vrije tijd, gezinsrol, burgerrol ...)

Ze hebben een schoner totaalbeeld, dat ze echt van het begin tot het einde heel u als persoon én uw problematiek kennen

Ons zien als mensen en niet als patiënt, je bent een persoon met een karakter en een persoonlijkheid, je ‘volledig’ zijn

“psychiatric nurses should stay with the human aspects of psychiatric work, as psychiatry moves further to remedicalization” (Peplau, 1986)

- **Niet:** ziekte, pathologie, defect-denken (achtergrond)

PERSOONSGERICHT EN BELEVINGSGERICHT

- **Beleving** staat centraal (integrerende verpleegkunde)

Wat voelt en denkt de persoon, wat beroert en motiveert, de betekenisvolle ervaringen, het eigen(levens)verhaal, betekenis binnen context

- Het lijden, psychische pijn, de kwetsbaarheid
= *probleemgerichtheid*
- De mentale kracht en hoop
= *krachtgerichtheid*

- Symptomen en gedrag worden via de beleving en betekenis ervan benaderd

Kathleen: situatie weglopen (zich niet blind staren op gedrag)

PERSOONSGERICHT EN BELEVINGSGERICHT

Herstelgerichte basisattitudes

- *respectful of the person's knowledge and experience about her/his own life,*
respectvol zijn voor de kennis en de ervaring van de persoon met betrekking tot zijn/haar eigen leven
- *putting the person in the driving seat in relation to the interaction,*
de persoon aan het stuur laten met betrekking tot de interactie
- *seeking permission to explore the person's experience and valuing the person's contribution,*
toelating zoeken om de ervaring/beleving van de persoon te verkennen en zijn bijdrage waarderen en bevestigen
- *being curious as a way of validating the person's experience,*
nieuwsgierig zijn als een manier van waardering hebben voor de ervaring

Kathleen

het is belangrijk dat verpleegkundigen voorzichtig en tactvol zijn als je je diepere moeilijkheden prijs geeft, dat daar tactvol mee omgegaan wordt; het is belangrijk dat verpleegkundigen inschatten dat dat niet vanzelfsprekend is

PERSOONSGERICHT EN BELEVINGSGERICHT

- *finding common language to describe the person's situation,*
gemeenschappelijk taal vinden om de situatie van de persoon te beschrijven en bespreken
- *talking stock and reviewing collaboratively,*
in samenwerking exploreren, spreken en bespreken
- *inspiring hope through designing a realistic future together*
hoop bieden door samen een realistische toekomst uit te tekenen

(Stevenson, Fletcher over Engels project)

PRESENTIE (BAART & GRYPDONCK, 2008; FINGELT-CONNETT, 2006) EN WARME ZORG

- **Presentie: nabije, continue “persoonlijke” relatie in dagelijks leven met veel therapeutisch potentieel**

‘Er zijn’ bij en tussen de mensen: weg uit (of met ?) het verpleegbureau

Aandachtig – toegewijde betrokkenheid – authenticiteit – empathie en emotionele afstemming

VP vertegenwoordigt ‘het normale’ en is identificatiefiguur, wat hoop geeft.

Vrijkomen van drukte, routinematig en organisatiegericht handelen

Kritisch omgaan met de tijd die niet naar de directe zorg gaat: organiseren van “protected time” binnen multitasking-functie

Cleary (1999), Whittington & McLaughlin (2000), Deacon & Fairhurst (2008), Sharac e.a. (2010)

Kathleen: routinematige handelen – verpleegbureau

Marijke : opname

PRESENTIE (BAART & GRYPDONCK, 2008; FINGELT-CONNETT, 2006) EN WARME ZORG

○ Warme zorg

- Wie mag een verpleegkundige *niet* zijn?

zich afsluiten van patiënten, ons links laten liggen, neerkijken, uit de hoogte, veroordelend, belerend

- Voorbeeld: van kille, neutrale, negerende zorg bij zelfverwonding naar warme, betrokken zorg

<http://dewandeling.kro.nl/seizoenen/2010-2/afleveringen/08-10-2010>

https://www.youtube.com/watch?v=Za_UgJfvHAQ

HERSTELGERICHTE RELATIE VPK-ZORGGEBRUIKER

2 DIMENSIES:

(1) Nursing / nurturing als “care” *comfort, troost, rust, veiligheid, vertrouwen, hoop en geloof in eigen kracht*

belevingsgerichte, emotionele afstemming

- Marijke: eerste nacht
- Marijke: dagtherapie

(2) Nursing / nurturing als “cure”, ontwikkeling, herstel, verandering en groei

Doorheen de herstelondersteunende en therapeutische relatie

HERSTELGERICHTE RELATIE VPK-ZORGGEBRUIKER: 2 DIMENSIES

(2) Nursing / nurturing als “cure”, ontwikkeling, herstel, verandering en groei

Doorheen de herstelondersteunende en therapeutische relatie

- omgaan met **lijden en problematiek** in, vanuit en refererend naar de dagelijkse realiteit
 - verdieping fijngevoelige empathie en emotionele afstemming
 - exploreren van betekenis

zie weflooppedrag Kathleen

- exploreren en stimuleren van **krachten**, verlangens, **dromen**, competenties
 - hoop: een positieve uitkomst behoort tot de mogelijkheden!
 - positieve identiteit en positieve constructieve relaties

Marijke: impact alledaagse stimulansen

Kathleen: het leven ligt hierbuiten - door een vpk ben ik ervaringswerker geworden

- begeleiden, coachen van **zelfmanagement**
 - zelfstandig kunnen omgaan met problemen, emoties
 - zelfstandig kunnen inzetten van krachten, dromen

Samenwerkingsrelatie met inzet van ervaringskennis – ervaringsdeskundigheid
Herstelplan, signaleringsplan

HERDEFINIËRING VAN VERANTWOORDELIJKHEID

- **Fundamentele shift** van expertpositie (nurse knows best) naar skilled companion en coach van het (zelf)herstelproces

Loskomen van expert- en machtspositie, controlegerichtheid, van eigen regie

- *Geen “betweter”, “vader of moeder”, uit de hoogte of schooljuf mentaliteit*
- *Als ze weten dat je het zelf kunt oplossen dan nemen ze niet over, dat vind ik wel goed*
- *Ze mogen niet alles uit je hand nemen, niet bepamperen*

- **Empowerment:** vertrouwen in mogelijkheden, laten en geven van verantwoordelijkheid

Marijke: school

- **Samenwerkingspartners** op basis van **gedeelde besluitvorming**

Marijke: melding opnametermijn

HERDEFINIËRING VAN VERANTWOORDELIJKHEID

- Afdelingsregels en herstelgericht leefmilieu

POSITIEF KLINISCH VEILIGHEIDSMANAGEMENT

- Van “control and restraint” of bewakingszorg, toe-zicht, dwang, afzondering en fixatie naar
 - engagementsmodel, preventieve en deëscalerende communicatie
 - vroegsignalering en –interventie
 - alternatieven voor afzondering
 - positive risk taking

Situatie agressie Marijke

Situatie weglopen Marijke

Ze wilden me terug op toezicht zetten omdat ik suïcidale gedachten had, en ik heb gezegd dat ik dat echt niet wilde, dat ik gewoon wilde blijven, en ze hebben dat aanvaard

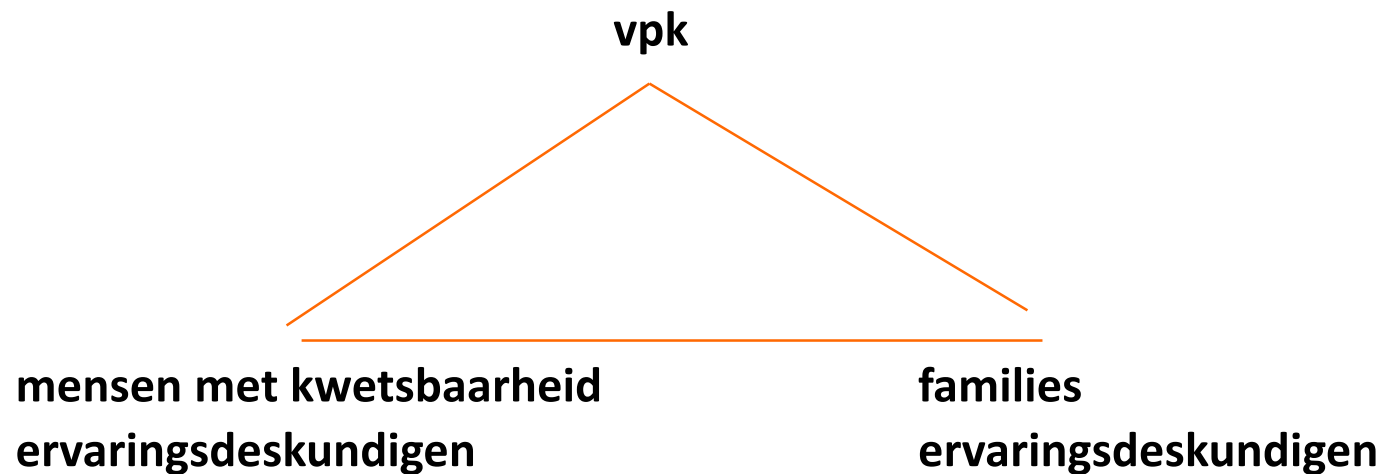
Kathleen: troetelbeer, sigaretje - signaleringsplan

EMPOWERMENT VERPLEEGKUNDIGEN

- **Ruimte krijgen en nemen om volwaardig te participeren**
 - Enerzijds
 - Participatieve overleg- en beleidscultuur
 - Empowerend leiderschap
 - Klinisch verpleegkundig specialisten
 - Anderzijds
 - Initiatiefname, ontwikkeling herstelgerichte vpk
 - Verpleegkundige intervisie, supervisie
 - Vakgroep
- **Opleiding en onderzoek**
 - Bacheloropleiding en (niet-)verpleegkundige banaba of postgraduaat GGZ
 - Traject ggz in master verpleegkunde
- **Studiedagen, NVKVV werkgroep, Horatio Europese vereniging, ...**

ERVARINGSKENNIS, ERVARINGDESKUNDIGEN

- **Natuurlijk bondgenoten en samenwerkingspartners**

Kathleen: bondgenoten

Marijke: familieleden

LAATSTE WOORD

Kathleen: alledaagse milieutherapie

Marijke: goede vpk herstelgerichte zorg

Eddy.deproost@sjp.be